

Pierre Lemaitre
stud.scient.pol.

THE CHINESE ROAD TO SOCIALISM

Economics of the cultural revolution.

E. L. Wheelwright & Bruce McFarlane.

Forord: Joan Robinson.

Monthly Review Press, 1970. 256 sider, pris kr.

Kina efter 1949 har for de fleste stået som en "black-box", hvorfra der udskilte sig nogle uforståelige begivenheder. Den uvidenhed, dette reflekterer, er blevet undskyldt med mangel på kvalificerede behandlinger af emnet; har dette argument tidligere været tvivlsomt, er det umuligt at opretholde efter fremkomsten af Wheelwright og McFarlanes bog.

De to forfattere har en meget solid baggrund, McFarlane er Senior Lecturer i statskundskab i Canberra, Wheelwright er økonomiprofessor i Sydney, og de har arbejdet som medlemmer af planlægningskommissioner og i forskningscentre i henholdsvis: Polen, Jugoslavien, Indien, Kina og England, USA, Canada, Argentina, Indien, Malaya, Japan, Indonesien, USSR og Kina.

Bogen kan opdeles i en første del, der er en kronologisk beskrivelse af Kinas udvikling til 1968, og en anden del, som består af analyser af enkelte emner. Det flg. er en kort gennemgang af indholdet af de enkelte kapitler under de respektive kapiteloverskrifter.

I. DEL

Den økonomiske strategi frem til 1957

Der indledes med en status over den økonomiske situation år 1949 og en gennemgang af de faktorer, der betingede revolutionens sejr; derefter beskrives i få, men væsentlige punkter genopbygningen og skabelsen af

grundlaget for en socialistisk udvikling indenfor landbrugs- og industrisektoren.

"Det Store Spring Fremad", 1958 og kriseårene: 1959-61

Forfatterne indleder her med at pointere, at "Det Store Spring Fremad" ikke er identisk med kampagnen for bagårdssmelteovne, der blev afblæst, fordi det producerede jern var af for dårlig kvalitet, samtidig med at kampagnen betød en kraftig belastning af jernbanenettet.

Den industripolitik, man indførte under "Det Store Spring Fremad", blev betegnet "Gå På To Ben", hvorved man ville indicere, at man samtidigt sætsede på udviklingen af store, kapitalintensive virksomheder og små, arbejdsintensive med forholdsvis lidt kapitaludstyr. Forfatterne undersøger, om denne politik også ud fra en økonomisk synsvinkel er rationel. Folkekommunernes væsentligste karakteristika gennemgås og forfatterne analyserer den økonomiske betydning af moralske stimuli og beskriver fordele og ulemper ved den hurtige ændring af landbruget.

Derefter beskrives karakteren af den russiske hjælp og virkningen af dens tilbagetrækning.

Der redegøres for naturkatastrofernes omfang og deres indvirkning på kinesisk udviklingspolitik m.h.t.:

- a. Vægten på tung og let industri og landbrug
- b. Centralisering contra decentralisering.
- c. Kvantitet contra kvalitet.

N.E.P. 1961-64. Ideologisk kamp og økonomisk politik 1959-65

Kulturrevolutionen er ofte af vestlige skribenter blevet fremstillet som et udslag af personlige magtkampe indenfor parti-hierarkiet. I dette kapitel påviser forfatterne, at den bunder i konkrete økonomiske forhold; kapitlet kan inddeles i flg. afsnit:

- 1) N.E.P.'s manifestationer indenfor landbrug og industri, den økonomiske og filosofiske debat og indenfor andre dele af kulturlivet.

- 2) Ideologien bag udviklingen 1958-60 og tiden efter 1965 og ideologien bag N.E.P.
- 3) Analyse af klasserne bag N.E.P.

Forspillet til kulturrevolutionen og kulturrevolutionen efter 1966

- 1) Mao's analyse af det kinesiske samfund, specielt m.h.t. kulturens stilling, og Kinas vilkår efter USSR var slået ind på en revisionistisk kurs. Forfatterens analyse af magtforholdene i det kinesiske samfund.
- 2) En grundig, kronologisk gennemgang af kulturrevolutionen og vekselvirkningen indenfor de forskellige niveauer. Først behandles optakten og revolutionen i uddannelsessystemet 1965, derefter perioden 1966-68 med revolutionen i produktionssfæren.
- 3) Følgerne for undervisningen og ledelsesstrukturen indenfor alle dele af samfundet.
- 4) Forfatterens analyse af kulturrevolutionens væsen.

II DEL

Denne del er et forsøg på at give et billede af det kinesiske samfund efter kulturrevolutionen, og en evaluering af dennes indvirkning på den kinesiske udvikling.

Folkekommunerne

Der gives en beskrivelse af moderniseringsprocessen og de resultater, der er blevet opnået med denne organisationsform; specielt belyser de betydningen af de "small-scale" industrier, der blev oprettet under "Det Store Spring Fremad".

Planlægning, finanspolitik og økonomiske aspekter af Maos strategi

Her behandles markeds-, planlægnings-, lønnings-, pris- og skatteforhold; det påvises bl.a., hvorledes kineserne har opnået højere grad af smidighed i planlægningen sammenlignet med de østeuropæiske systemer ved at decentralisere planlægningsproceduren indenfor store dele af industrien. Endvidere omtales fordelene ved "Gå På To Ben"-politikken.

I kapitlet er der flere gentagelser af vurderinger, som er flettet ind i anden sammenhæng, og forfatterne påpeger den traditionelle økonomiske teoris utilstrækkelighed til beskrivelse af et samfund som det kinesiske, idet der i dets planlægning indgår mange ikke-økonomiske størrelser. Desuden lider deres beskrivelse af en fundamental mangel på statistik, således at de har måttet bygge på tal og udsagn om organisationsstruktur i de forholdsvis få virksomheder, de selv har besøgt.

Moralske stimuli

Dette kapitel er et af de mest interessante i hele bogen. Med udgangspunkt i en analyse af Maos filosofi ses moralske stimuli dels som et middel til at få befolkningen til at deltage i beslutningsprocesserne, dels som et mål, idet moralske stimuli sejr over materielle ses som et indicium på kommunismens sejr over kapitalismen. Endvidere foretages der en sammenligning mellem den kinesiske og sovjetiske og østeuropæiske strategi m.h.t. at nå kommunistadiet.

GENERELLE KOMMENTARER

For personer med sparsomt kendskab til emnet, ligger bogens værdi deri, at den giver en meget bredspektret beskrivelse af den kinesiske udvikling og det nuværende kinesiske samfund samtidig med, at den identificerer de væsentligste af de faktorer, der har betinget denne udvik-

ling.

De væsentligste analyseresultater kan opsummeres således:

1. Kulturrevolutionen var betinget af Maos vision af et kommunistisk samfund og hans opfattelse af:
 - a) Produktionens organisation betinger individets bevidsthed.
 - b) At der også i et socialistisk samfund vil eksistere klasser defineret ved deres position i samfundet; den deraf følgende klassekamp vil også afspejle sig indenfor partiet.
 - c) En industrialisering, der følger de tidligere modeller, vil forstærke denne klassekamp.
 - d) Udviklingen i Kinas basisstruktur (landbrug og industri) efter naturkatastroferne gik i retning af en kapitalistisk domineret økonomi.
2. Visse specielle træk i den kinesiske udviklingsstrategi kan forklares ud fra landets særlige forhold.
3. Påvisning af, at det i stadig stigende grad er den maoistiske ideologi, der er bindeleddet mellem beslutningsprocesserne på alle niveauer og producenterne motivation.
4. Påvisning af modsigelserne i den sovjetiske strategi m.h.t. at nå kommunismestadiet.

Endelig skal det nævnes, at bogen er forsynet med et appendiks, der indeholder Maos "Latest Instructions", og at den også har interesse for personer, som beskæftiger sig med udviklingsproblemer, idet man heri kan se en al-

ternativ udviklingsmodel til den kapitalintensive, som det i alt væsentligt fejlslagne "udviklings"-tiår byggede på.